

Eldris tjärfabrik 1917-1921

Eldris Tjärfabrik låg cirka 200 meter norr om Vasaloppsskontrollen

Christer Karlsson och Mats Morell

Innehåll

Förord	3
Tjärfabriken i Eldris ägdes av Ingeniörsfirman Lundin & Thomson, Stockholm	4
Breven mellan Ingeniörsfirman Lundin & Thomson och förman Lars Falk	5
Lämningar efter Eldris tjärfabrik.....	6
Bilagor.....	8

Förord

Mats Morell, född 1936 är uppvuxen i Östnor och bor sedan 1985 i Lørenskog, nära Oslo, men har ett fritidshus nära Norra Garberg, där han tillbringar mycket tid. Förutom materialet om Eldris Tjärfabrik har Mats även beskrivit historiken om Läde Tjärfabrik och kolugnar och historiken om Östnorsdelen av Läde fäbod. Han har även skrivit om ängsslåtter på Olofsholmen (Ållåsåلمان) i Österdalälven, utanför Långlet, samt historiken om Lokbodarna i Älvdalens kommun, som ägdes av Östnorsfolk fram till 1877. Mats är utbildad till skogstekniker, men har under sitt yrkesliv jobbat mycket med administrativ databehandling.

Christer, född 1953, är uppvuxen i Västerbotten och Ångermanland, men bor sedan 1988 på Sollerön. Han är jägmästare och har sedan 1988 arbetat med skogsforskning inom Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), med Siljansfors försökspark som bas. Christer har även samarbetat med Mats Morell i historiken om Läde Tjärfabrik och kolugnar och i historiken om Lokbodarna i Älvdalens kommun.

Karin Högberg, Östnor har korrekturläst och bidragit med goda råd.

Tjärfabriken i Eldris ägdes av Ingenjörfirman Lundin & Thomson, Stockholm

Den kunskap som vi har om Tjärfabriken i Eldris kommer dels från det kontrakt som Mats Morell har kvar från sin farfar (bilaga 1), dels från de brev mm, som Jan-Erik Falk, Mora, för några år sedan överlämnade till Mats Morell (bilaga 2-13). Jan-Erik Falks farfarsfar, Lars Falk, från Selja, var förman vid Eldris Tjärfabrik, åren 1917-1921, när tjärfabriken ägdes av Ingenjörfirman Lundin & Thomson, Stockholm. Alla dokument kommer från denna tid. Vi har inget dokument som visar när fabriken byggdes, eller av vem den byggdes. Inte heller någon exakt tidpunkt för när fabriken lades ner. Mats Morell är son till Axel Morell, som ägde Läde Kol & Tjärugnar (Karlsson & Morell 2019), och sonson till C. M. Morell, som den 5 juli 1917 tillsammans med Anders Hindersson skrev ett kontrakt med ägarna till Eldris tjärfabrik angående brytning av tjärstubbar på Litt. Ca i Södra Hemulberg (bilaga 1).

Den stora skogsbranden i juni 1888, järnvägslinjen Älvdalen - Mora som öppnades den 1 november 1900, de båda världskrigen 1914-1919 och 1939-1945, samt den tekniska utvecklingen av ugnar för kolning och tjärframställning var de viktigaste drivkrafterna för uppkomsten av kol- och tjärfabrikerna i Gutdalen, Eldris och Läde (bild 1-2, Karlsson 2019, Karlsson & Morell 2019).

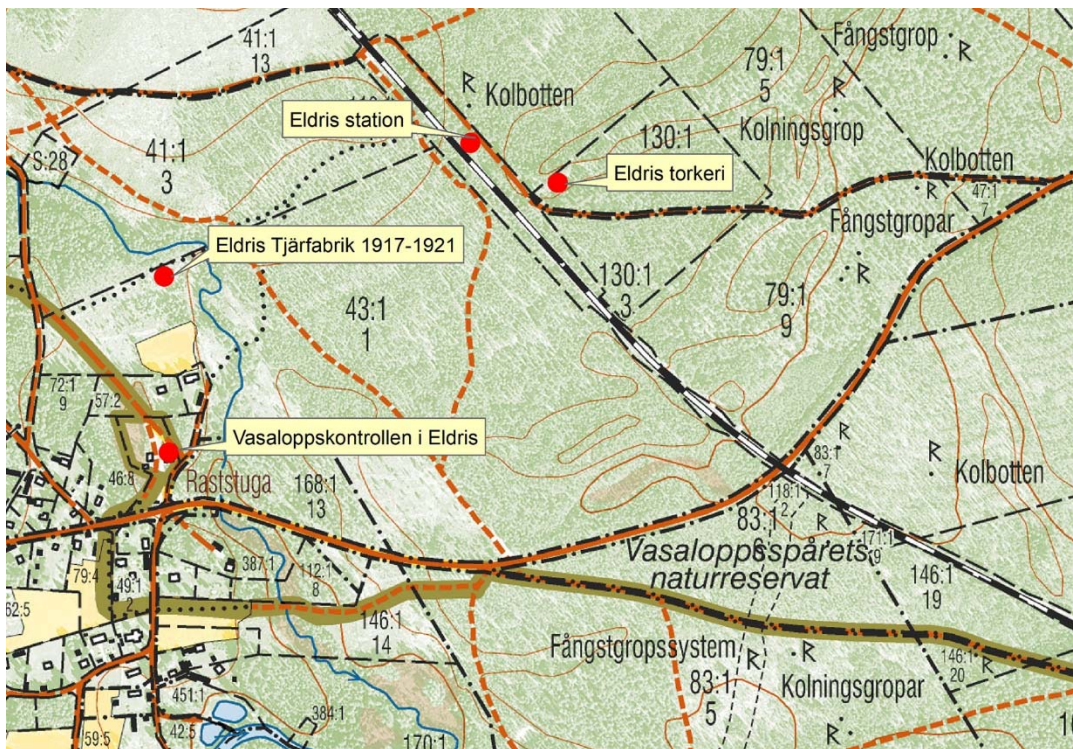

Bild 1. Karta som visar läget för Eldris Tjärfabrik under åren 1917-1921. Lantmäteriets fastighetskarta som bearbetats av Christer Karlsson, 2018-11-29. Eldris torkeri byggdes år 1919 för att bl. a. torka lokalt plockade blåbär och lingon. Båda anläggningarna tillkom som en följd av att den stora skogsbranden mellan Gopshus och Läde 1888 hade skapat stora mängder av tjärstubbar och riklig bärproduktion. Tjäran och bären sändes med tåg från Eldris station.

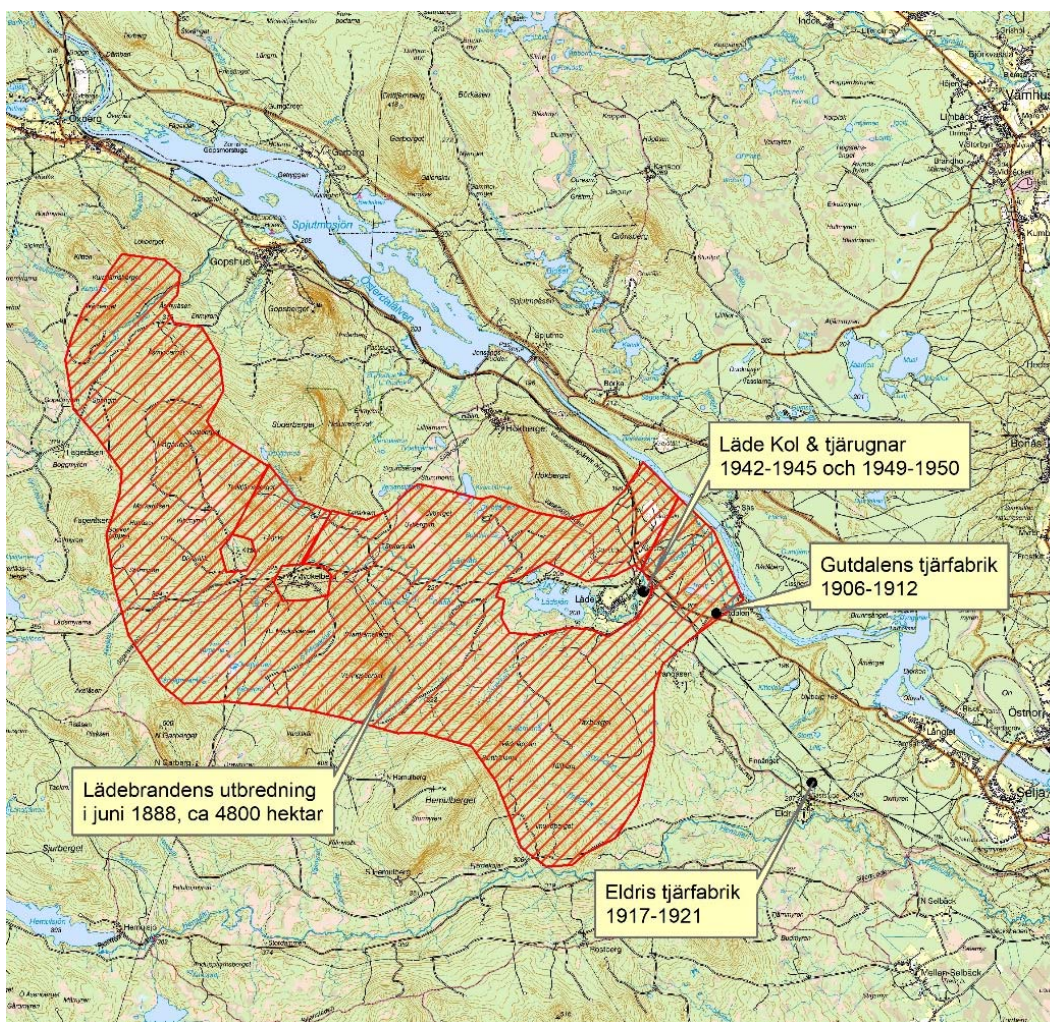

Bild 2. I juni 1888 brann ca 4800 hektar skog runt Låde. Branden skapade mängder av tallstubbar med tjärved som blev råvarubasen för flera tjär- och kolugnar under både första och andra världskriget. Kartan konstruerad av Christer Karlsson, SLU, efter förlaga från Gopshusboken. Lantmäteriets topografiska karta i bakgrunden.

Breven mellan Ingenjörfirman Lundin & Thomson och förman Lars Falk

Ingenjörfirman Lundin & Thomson företräddes av G. Thomson och F. Stridsberg. De titulerar Lars Falk som förman i de brev som finns kvar. Första brevet är daterat den 26 juni 1918 (bilaga 2), och det sista brevet den 20 september 1921 (bilaga 13). Ett anställningskontrakt med Lars Falk skrevs den 7 november 1919 (bilaga 6). Där står det bl. a. att månadslönen är 275 kr och att uppsägningstiden är tre månader från båda parterna. Vi känner inte till något annat anställningskontrakt än detta. Ett brev daterat den 26 juni 2018 handlar om att Lars Falk ombeds att visa fabriken för en dansk civilingenjör (bilaga 2). I fyra brev redovisas transaktioner av kontanter som ägarna sänder till Lars Falk (bilaga 2, 4, 5 och 7).

I ett brev daterat den 18 oktober 1918 får vi lite insyn i affärerna (bilaga 4). Sammanlagt cirka 3800 liter råterpentin har sålts till:

- Ferniss AB, Stockholm
- AB Joh. Ohlsson Tekn. Fabrik, Stockholm
- Klint, Bernhardt & Co, Stockholm
- AB Wilhelm Becker, Liljeholmen

Råterpentin levererades i järnfat som sedan returnerades. Till Exportaktiebolaget i Västerås har man en beställning på 14 ton tjära, som ska levereras i cirka 112 tjärtunnor (antagligen trätunnor).

I ett brev daterat den 15 november 2018 redogörs för försäljning av ytterligare 2300 liter råterpentin. Dock har två fat (cirka 500 liter) returnerats, då det innehöll för mörk terpentin (bilaga 7). I detta brev får vi också veta att man den 1 november beräknas ha ca 2500 m³ kol till försäljning, men att man inte har lyckats sälja detta ännu. Varje månad produceras ca 50 m³ kol. Den 5 mars 1919 får Lars Falk i uppdrag att sälja den träkol som finns kvar vid fabriken (bilaga 10).

I juli 1919 skriver Lars Falk, på anmodan av sin arbetsgivare Gunnar Thomson, ett intyg angående ingenjör Gösta Mattson i Mora. Det handlar om att Mattson besökt fabriken i början av november 1918 och utfört en besiktning av ångpannan. Falk skriver att Mattson kom med tåget 12:55 till Eldris och började besiktningen ca 13:30. Efter ångpannebesiktningen gick han minst en halvtimme innan 15:57 tåget. Mattson bör därför ha varit vid fabriken i cirka två timmar, vilket Falk säger sig vara beredd att gå ed på (bilaga 11). Vad detta intyg har haft för syfte vet vi inte. Kan det möjligen vara så att Mattson har begärt ersättning för orimligt lång tid för sitt uppdrag?

Lämningar efter Eldris tjärfabrik

Eldris tjärfabrik låg ca 200 meter norr om Vasaloppskontrollen (bild 1). När vi besökte lämningarna efter tjärfabriken den 31 juli 2018 fanns en liten skylt och ett betongfundament (bild 3-5)

Bild 3 Skylten vid Eldris Tjärfabrik. Det är oklart var skyltens uppgifter kommer ifrån. Foto: Christer Karlsson 2018-07-31

Bild 4. Mats Morell vid Eldris Tjårfabrik. Foto: Christer Karlsson 2018-07-31

Bild 5. Mats Morell vid Eldris Tjårfabrik. Foto: Christer Karlsson 2018-07-31

Bilagor

Bilaga 1. 1917-07-05. Kontrakt angående stubbrytning.

Bilaga 2. 1918-06-26. Brev till Lars Falk från ägarna angående besök från Danmark.

Bilaga 3. 1918-09-10. Brev till Lars Falk från ägarna angående översända pengar.

Bilaga 4. 1918-10-18. Brev till Lars falk från ägarna angående översända pengar, försäljning av råterpentin, retur av järnfat samt om tjärtunnor och försäljning av tjära.

Bilaga 5. 1918-11-14. Brev till Lars Falk från ägarna angående översända pengar.

Bilaga 6. 1919-11-07. Anställningskontrakt för Lars Falk.

Bilaga 7. 1918-11-15. Brev till Lars Falk angående produktion av kol, återsända järnfat, returnerad råterpentin mm.

Bilaga 8. 1919-01-16. Brev till Hemmansägaren Anders Morell, Östnor, från okänd avsändare angående kontroll av mängd brutna stubbar.

Bilaga 9. 1919-01-16. Anteckning på baksidan av brevet i bilaga 8, av okänd, med undran över om marken vid Storskiftet klassats som impediment eller skogsmark.

Bilaga 10. Brev till Lars Falk från ägarna angående "befullmäktigande" att sälja kol.

Bilaga 11. Juli 1919. Intyg från Lars Falk till ägarna angående den tid som Ingeniör Gösta Mattson i Mora har använt för besiktning av ångpannan i Eldris i november 1918.

Bilaga 12. 1919-07-15. Telegram till Lars Falk angående ett möte med ägaren Thomson.

Bilaga 13. 1921-09-20. Brev till Lars Falk från ägaren Gunnar Thomson med uppmaning om att sända prover av tjära och terpentin till Firma Sofus Sørensen i Stockholm.

KONTRAKT.

Undertecknad, säljare, förbinder sig härmed att låta **Ingenjörfirman Lundin & Thomson, Stockholm**, bryta å mina ägor Län C. a. södra Hosiullberg
Östnars skifteslag förefintliga tjärstubbar.
~~å bolagets skrotad~~
 Stubbarna skola i och för mätning sönderklyvas i minst fyra delar och uppläggas i ordentliga fämnar. Priset utgör Kr. 2 pr famn, vilket betalas med Kr. 2 förskottsvis i mån av uppläggning och avsyning i skogen, samt Kr. .... i mån av körning till fabriken. Avsyningen i skogen verkställes av säljare och köpare eller ombud gemensamt.

all skada å ungskog ikläder sig firman betala ersättning för
 skadningen förbehålles af säljarna

Tvänne exemplar av detta kontrakt äro växlade. gäller i fem år från denna dag

Eldris, Mora den 5 juli 1917

Anders Hindersson
 E. M. Moell

Köpare.

Säljare.

Bevittnas:

E. J. Andersson

Ingeniörsfirman Lundin & Thomson

TELEGRAMADRESS:
LUNDIN & THOMSON, STOCKHOLM

TELEFONER:
224 32 - ALLM. 54 28

KANISK VERKSTAD
TJÄRFABRIK
INDLSAVDELNING

Stockholm den 26 juni 1918
ODENGATAN 39

Färman
Lars Falk

Eldris, Mora.

Bessa rader komma att till edes över-
bringas av danske civilingenjören Herr Fr. Kiehl,
som av oss erhållit tillstånd att besöka vår tjärfabriks-
anläggning vid Eldris, och ombedes Ni visa besökarna
för honom så fullständigt som möjligt samt själva demon-
strera och i öfrigt låta honom följa driften därstädes.

För öfrigt bedja vi edes visa honom största möj-
liga tillmötesgående och stå honom till tjänt så
långt sig göra låter.

INGENIÖRSFIRMAN
LUNDIN & THOMSON
G. Thomsson

Ingeniörsfirman Lundin & Thomson

TELEGRAMADRESS:
LUNDE, STOCKHOLM

TELEFONER:
224 32 - ALLM. 54 28

Mekanisk Verkstad
Tjärfabrik
Andelsavdelning

Mottagningsbevis begäres.

Stockholm den 10 sept. 1918.

ODENGATAN 39

Förman Lars Falk

Eldris.

Härmed hava vi nöjet att i Skandinaviska Kreditaktiebolagets postväxel n:r 2215 N
översända Kronor Fyratusen / kr. 4.000:- /
varå emottagningskvitto begäres.

Vi hava i dag ävenledes avsänt
Kronor Ettusen / kr. 1.000:- /
pr telegrampostanvisning allt i enlighet med gårdagens utförliga telegram därom.

För övrigt skola vi snarast återkomma pr brev.

Högaktningsfullt

INGENIÖRSFIRMAN
LUNDIN & THOMSON

G. Thomson / J. Strideberg

Ingeniörsfirman Lundin & Thomson

TELEGRAMADRESS:
LUNDIN & THOMSON,
STOCKHOLM

TELEFONER:
224 32 - ALLM. 54 28

Mekanisk Verkstad
Tjårfabrik
Sjåndsavdelning

G. T./F. S.

Stockholm den 18 oktober 1918.

ODENGATAN 39

Förman Lars Falk,

Tjårfabriken

Eldris.

Vi återkomma nu idag litet fullständigare till en del saker och förhållanden under den senaste tiden.

Angående orsaken till det långa dröjsmålet hänvisa vi till vår skrivelse av den 9 d:s.

Beträffande nu först pengarne, så avsände vi Kronor 2.000:- / kr. Två tusen / den 15 d:s och Kronor 3.000:- / kr. Tretusen / den 17 d:s båda gångerna uti Skandinaviska Kreditaktiebolagets postremissväxlar ställda på Falk samt uti rekommenderat brev.

Hoppas nu bara att Falk reder sig på dem ^{en}liten tid framåt.

Vidare beträffande järnfat så har Ferniss-AB., Stockholm återsänt sina två den 3 d:s; från AB. Joh. Ohlsson Tekn. Fabrik, Stockholm, har sänts 5 st. omkr. den 11 d:s och från Klint, Bernhardt & Co, Stockholm har sänts 4 st. omkr. den 15 d:s. Och AB. Wilhelm Becker, Liljeholmen komma väl att återsända sina 6 st. i slutet av denna vecka, ehuru vi ännu ej hört något därom från dem. Alla dessa ovanstående järnfat äro återsända och skola alltså vara våra egna - desamma som vi skickade dem - vi bifoga därför häri fullständig nummerförteckning och specifikation över dem från de resp. firmorna.

Vidare skola de vara absolut felfria - i annat fall få vi anmärka på det - och med frakten fri till Eldris, annars får Falk anteckna det, så vi få skicka räkning på dem här i Stockholm.

Förutom dessa ha vi köpt ytterligare två st. begagnade järnfat här i

Ingeniörsfirman Lundin & Thomson

ELEGRAMADRESS:
TE, STOCKHOLM

- 2 - Förman Falk

TELEFONER:
224 32 - ALLM. 54 28

MKANISK VERKSTAD
TJÄRFABRIK
ANDELSAVDELNING

Stockholm den 191

ODENGATAN 39

Stockholm, som vi skola avsända härifrån idag eller i morgon.

Dessutom ha vi köpt 10 st. järnfat - ävenså begagnade - nerifrån Kalmartrakten, som komma att skickas därifrån någon av de närmaste dagarne, men för dessa två sändningar skola vi själva betala frakten, huvudsaken är att Falk ser efter, att de äro fullt prima och felfria samt framförallt, att de ej äro rostiga inuti. De ha nämligen endast innehållit fotogen förut och äro garanterade rostfria. Sedan tycker jag, att vi skulle kunna reda oss med de järnfat vi ha däruppe.

Beträffande sedan tjärtunnor, så ha vi upprepade gånger skrivit och påminnt AB. Träkol i Vansbro samt bett dem leverera oss några. Till sist meddelade de oss också den 25 sept. i brev att de samma dag avsänt 50 st. tjärtunnor till Eldris för vår räkning, men då vi erhöilo fakturorna stodo där blott 25 st. såsom avsända.

Vi tillskrevo dem då omedelbart igen och bädo dem ofördröjligen avsända de resterande 25 st.

Genom telefonsamtal med Falk i onsdags /d.16 / fingo vi ju dock veta, att Falk samma morgon erhållit 50 st. från dem, varför vi genast tillskrevo dem därom och bädo dem framflytta leveransen av dessa 25 st. ^{Tunnor} ~~st~~ till d.1.11 d.s

I våra brev till dem ha vi också önskat att sedermera få levererat o:ä 25 st. omkring varannan vecka till fabriken tillsviidare framåt och invänta nu deras svar härå.

På så sätt hoppas jag, att vi även fått tjärtunnefrågan ordnad på bästa sätt, och så ^{att} vi klara oss.

Så ha vi våra leveranser däruppifrån.

Till Exportaktiebolaget i Västerås ha vi sålt två vagnslaster - om sam

Ingeniörsfirman Lundin & Thomson

ELEGRAMADRESS:
TE, STOCKHOLM

- 3 - Förman Falk.

TELEFONER:
224 32 - ALLM. 54 28

KANISK VERKSTAD
TJÄRFABRIK
ANDELSAVDELNING

Stockholm den ..... 191.....

ODENGATAN 89

-manlagt c:a 14 ton - att levereras genast. Det blir ju omkring

112 tunnor och så många ha vi väl inte däruppe ännu, allrahelst som vi ju ej erhållit de sista 50 st. tjärtunnorna förrän i onsdags. Falk meddelade då, att vi hade 87 st. färdigtappade och leveransfärdiga, men så många gå väl ej gärna på en vagn - det blir ju nära 11 ton.

Vi få väl då dela på dem och skioka några med nästa vagnslast då vi ju också fått det resterande på leveransen färdigt genom omtappningen av tjäran från asfalttjärfaten till de nya tjärtunnorna. Efter denna skall det väl ej felas så värst mycket i de 14 tonnen tänker jag.

Vidare skola AB. Joh. Ohlssons Tekn. Fabrik Mästersamuelsgatan 80, Stoc-
kholmsNorra ha c:a 1.000 nettokg av den mörkröda terpentinen.

Till dem kan Falk taga av vad vi ha på träfat lagrade ^{inuti} ~~kv~~ i fabriken, men absolut ej av de svartaste järnfaten. De skola emellertid sändas i järnfat, varför de måste omtappas på sådana från träfaten, men se då väl till innan, att järnfaten äro rena inuti och fria från grums och sand - bäst vore ju att skölja dem med litet terpentin av den allra sämsta sorten. - Akta även så att inte själva bottensatsen i träfaten medfölja vid omtappningen.

Vidare vore det bra om Falk innan avsändandet toge ett litet prov - helst en liten flaska - ur varje särskilt fat för kontrollens skull.

Alla de här föreskrifterna äro kanske onödiga, då jag troligen är däruppe nästan lika fort själv, men för säkerhets skull så.....

I alla händelser så gör Falk så mycket Falk hinnsr med av det; beställ i varje fall vagn för nedsändandet till senast tisdag.

Fraktsedeln till Exportaktiebolaget vore även bra om Falk sände ned snarast jämte uppgift om huru många tjärtunnor som gingo med i den första vagnlasten till dem. Obs! Vi leverera tjäran frittlastad å banvagn vid stationen

Nummerförteckning och specifikation öfver de fat, som äro återsända till Eldri

Joh. Ohlssons Tekn. Fabrik, Stockholm.

Klint, Bernhardt & Co, Stockholm.

Fatens nummer	Rymd c:a liter	Fatens nummer	Rymd c:a liter
1	235	2	200
2	235	3	200
3	235	4	200
4	200	5	200
5	350		

Ha innehållit 1:ma ljusgul råterpentin

Ha innehållit 1:ma ljusröd råterpentin.

Obs! Alltså fattas det av de avsända faten endast ett, nämligen n:o 1 med 1:ma ljusgul råterpentin, som vi själva behållit här i Stockholm.

Nummerförteckning å de fat, som skola sändas senare, nämligen från

AB. Wilhelm Becker, Stockholm.

Fatens nummer	Rymd c:a liter
6	235
7	235
8	200
9	200
10	200
11	235

Stockholm den 18/10 1918.

INGENIÖRSFIRMAN
LUNDIN & THOMSON
G. Thomsson

Ha innehållit 1:ma ljusgul råterpentin.

Stockholm den 14 nov. 1918.

G.T./F.S.

Förman Lars Falk

Tjärfabriken

Eldris.

Vi sända Eder härmed i Skandinaviska Kreditaktiebolagets check
N n:o 11231

Kronor Ettusenfemhundra / 1.500:- /

del
utgörande en del av de pengar vi lovat sända Falk. Till följd av en
oförutsedda utgifter kunna vi inte nu sända mer, men hoppas att
Falk reder sig med detta någon tid. Vi skola dock skicka mer så
fort det blir oss möjligt.

Ingeniör Thomson har nämligen legat sjuk så gott som ända
från sin återkomst från Eldris men är nu bättre, varför vi snarast
skola återkomma till ovanstående.

Högaktningsfullt

INGENIÖRSFIRMAN
LUNDIN & THOMSON

Cy. Thomson / S. Stridsberg

Bil 1 check
1 kvitto

K o n t r a k t

Nedannämnda dag har mellan Ingeniörsfirman Lundin & Thomson, här nedan kallad firma och Herr Lars Falk, Selja, avslutats följande kontrakt.

Herr Falk anställes såsom förman vid firmans tjarugnsanläggning vid Eldris station, mot en lön av Kronor 275:- /Tvåhundrasjuttiofem:-/ pr månad, att utgå månadsvis i efterskott.

Förman Falk åligger att övervaka och sköta driften vid fabriken samt däröver föra erforderliga anteckningar.

Kontrahenterna ha vidare avtalat en uppsägningstid av 3 /Tre/ månader från vardera sidan.

Av ovanstående kontrakt äro tvenne exemplar växlade.

Stockholm den 7 nov. 1919

INGENIÖRSFIRMAN
LUNDIN & THOMSON
G. Thomson

Lars Falk

Egenhändiga namnteckningarne bevittna:

J. Stridsberg

Stockholm den 15 nov. 1918.

G. T./F. S.

Förman Lars Falk

Tjärfabriken, Eldris, Mora.

Vi hava emottagit Falks brev av den 8 d:s och se därav, att Lars i vederbörlig ordning erhållit de 3000:- kr., som vi avsånde härifrån den 1 d:s.

I går översände vi därjämte Kr. 1.500:- uti Skandinaviska Kredit AB check N n:o 11231, som vi hoppas att Lars nu erhållit.

Vi återkomma nu i dag litet fullständigare till de senaste veckornas händelser, om vilka jag har en del frågor att göra Falk.

Beträffande då först järnfat, så ser jag att Lars mottagit dels 2 st avsända härifrån Sthlm. dels 10 st. avsända från Borgholm och att de samtliga voro ganska bra och rostfria inuti.

De utlovade cisternerna, som ju Lars skulle ha fått med detsamma, har jag ännu ej kunnat ombestyrja, då jag ju varit sängliggande sjuk nästan ända från min återkomst från Eldris. Hoppas nu emellertid att snarast kunna ordna den saken, så vi få något att göra av all vår myckna terpentin uti.

Angående sen våra järnfat för övrigt, så är att anmärka, att från Joh. Ohlssons Tekniska Fabrik, Sthlm. returneras såväl de senast erhållna 4 stöfaten - därav dock ett n:o 5 fullt med terpentin, då det var för mörkt - som ock ytterligare ett nämligen n:o 1, detsamma som avsåndes till AB. M. Hansen den 25.9.

Från Klint, Bernhardt & Co, Sthlm. returneras även deras senast erhållna 4 st. fat.

Vi bifoga nummerförteckning och specifikation härå till Falks lednin

Beträffande ovanstående fat är att iakttaga ^{det} samma, som vi omnämnde i vårt brev av den 18.10 d.v.s. det skall vara våra egna fat - desamma, som vi sände dem, absolut i samma skick, som vid avsändandet d.v.s. felfria, oskadade och rostfria samt med frakten betald till Eldris.

- 2 - Förman Lars Falk

Beträffande nu särskilt Ohlssons bör Lars kontrollväga det återgående fatet n:o 5 samt även låta oss veta om de betalt frakten helt eller blot delvis.

För övrigt angående järnfaten, så vilja vi ha upplysning om Lars erhållit alla de i vårt brev av den 18.10 omnämnda faten eller om ej så är förhållandet, vilka som ännu fattas.

Beträffande sedan tjärtunnor, så skall Lars ha emottagit 25 sådana från AB. Träkol i Vansbro avsända därifrån den 28 okt. utom förstås de 50 st. som Lars fick därifrån i mitten av okt. Så nu ha vi väl tjärtunnor för någon tid framåt.

Hur ha vi det med tjäran nu då? - Om Lars vill meddela oss huru många tunnor vi nu ha på lager och när nästa kok skall äga rum och hur många vi då ytterligare få. Det rör sig om vår leverans till Exportakt. i Västerås som Lars vet.

Angående träkolen så ha vi jobbat energiskt för att få dem sålda ö endera av dagarne går de~~x~~ nog också sin väg.

Lars beräknade ju, att vi skulle ha en 4 à 5 vagnslaster till 1 nov. En vagnslast blir ju o:a 500 hl. eller hur? Varje bränning lämnar ju en 30 à 35 hl. pr ugn, det blir ju minst en vagnslast pr månad.

Se en sak, var mycket försiktiga vid utrakningen av glöden ur ugnarne vid arbetets slut på lördagsmiddag, se väl till att allt är ordentligt släckt och inga glöd komma ut i den med stybb uppblandade sanden från eldstäderna, ty landsfiskal Holmqvist trodde att eläsvådan vid fabriken uppkommit därigenom.

Även vore det bra för säkerhets skull ^{att} stationsföreståndaren ville hålla ett litet öga på fabriken på lördagskvällen och över söndagen, om vi nu ej bränna även på söndagen.

Nå, hur ha vi det med vår reningsapparat för terpentinen². Det är väl till stor del beroende på hur gott om järnfat vi ha däruppe samt hur tillmötegående Mattsons ha varit med rörarbetet m.m. sådant. Jag hoppas i alla fall, att Lars arbetat undan med vad Lars kunnat, så att vi snart nog kunna börja

- 3' - Förman Lars Falk.

på med reningen på fullt allvar. Vore ju bra om Lars ville skriva litet om hur saken fortskridit.

Ser av Lars brev, att Lars börjat betala stubbmarkerna och att det går bra, vilket ju var roligt att höra.

Pengarne gå ju åt förstås, men vi skola väl försöka sända Lars litet mera snarast, så att det går i hop för Lars något så när. Jag skall åtminstone göra allt, vad jag kan för att vi skola skicka upp så mycket vi kunna undvara, men Lars förstår nog, att vi måste på allt sätt försöka spara och draga på utgifterna för att få det att gå ihop ännu så länge.

Inom fabriken går allt bra som vanligt, hoppas det fortsatt så ännu.

Sedan Lars svarat härå, och vi fått vetskap om litet av varje ~~ett~~ hur det står till vid fabriken, skall jag meddela Lars när jag kommer upp, vilket jag hoppas kan ske snart nog.

Nu har jag intet mera att tillägga, varför jag slutar med hjärtliga hälsningar

Högaktningsfullt
INGENIÖRSFIRMAN
LUNDIN & THOMSON.

G. Thomson

Bil. 1 st. ^{fög} mummelfeckning.

Nummerförteckning och specifikation öfver de fat som böra återsändas till

Eldris.

Aktiebolaget Joh. Ohlssons Tekniska Fabrik

Mästersamuelsgatan 80, Stockholm.

	Rymd
Fatens	o:a
nummer	liter
1	300
2	300
5	350 återgår fullt
6	350

Dessa fat ha innehållit 1:ma röd terpentia

Därjämte fat n:o 1 200 l:ma ljus^{gul} råterpentin. Detta fat sändes från början till AB. M. Hansen den 25.9 1918.

Firma Klint Bernhardt & Co, Saltmätaregatan 19, Stockholm.

	Rymd
Fatens	o:a
nummer	liter
2	200
4	200
5	400
6	235

Dessa fat ha innehållit 1:ma ljusgul råterpentin.

Stockholm den 15 nov. 1918.

G. Thomsson

16 januari 1919

Hemmansägaren Anders Morell,

Östnor.

Förmannen vid Eläris tjärfabrik Lars Falk är nu här med en uppgift om, att tjärfabriken låtit hugga:

å litt. W	västra skitesläggnngen	282	res och
å " Wa	" " " "	143	"

Härmed anhålles, att du benäget ville kontrollera uppgiftens riktighet genom att å skogsskiftena verkställa uppräknig och sedermera meddela mig resultatet.

Du är den enda, som vet, hvad som ingick i likviden föregående år.

Du kan ju efterse äfven hvad slags virke de huggit.

Artalet med Flink var, att för det bättre virket, tjärveden, skulle räknas tjärvedspris.

Likaså skulle vara särskildt pris för virke, som kunde duga till massaved.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Falk är angelägen att börja drifningen. Det vore därför bra för honom, om du kunde å detta bref teckna resultatet af din undersökning och sända det med säkert bud till mig.

Vänligen

Om vid storskiftet å en
 ägorna nu ifrågasättande
 mark blef bevisad som
 impediment, ~~liksom~~
 så beror nu på, hurvi-
 da samma impediment
 vid därefter speende
 storskifte å skogsmar-
 ken blef berättadt som
 skogsmark eller icke.

Hur marken, på hvil-
 ken nu ifrågasättande träd
 stå, blifvit tillräknade
 hemmanen som skogs-
 mark, då ~~för~~
~~in~~ ~~om~~ ~~den~~ ~~vid~~ ~~föresvarande~~
 försälning blifvit un-
 dertagen och förskallan
 åt Rådet.

Här den däremot vid
 storskiftet å ägorna
 blifvit ansedd som un-
 pediment, ~~liksom~~ men
 icke bevisad blifvit
 påford hemmanen som
 skogsmark, då har
 marken ingått i Rådet.

Ingeniörsfirman Lundin & Thomson

ELEGRAMADRESS:
TE, STOCKHOLM

TELEFONER:
224 32 - ALLM. 64 28

MKANISK VERKSTAD
TJÄRFABRIK
ANDELSAVDELNING

Stockholm den ..... 191.....

ODENGATAN, 39

Härmed befullmäktiga vi Förman Lars Falk att för vår räkning försälja vid vår tjärfabrik befintlig träkol samt ävenledes uppbära likvid därför.

Stockholm den 5 mars 1919.

INGENIÖRSFIRMAN
LUNDIN & THOMSON
G. Thomson

Intyg

På anmodan av civilingenjör Gunnar Thomsson
 får jag härmed avgiva följande intyg.

1. Efter sedan den ängpanna, som nu är in-
 stallerad vid fabriken, det ankommit - det är för
 övrigt fabriken första - hos ing. Gösta Mattson i Mora-
 rike besikt Ingenjör Gunnar Thomsson
 träfabriksanläggning vid Eldris station men är
färdig gången.

2. Första gången detta skedde - i början av novem-
 ber månad 1918 - var det på uppdrag av mig för att
 verkställa lagligen föreskriven ängpannebesiktning.

Den antände den ifrågavarande dagen vid 1/2 2-tiden
 till fabriken (omedelbart efter 12.55 tågets ankomst till
 Eldris station), varvid jag, som hade underättats
 om ankomsten, hade allt iordningställt för
 besiktningen.

Sedan samtliga prov och besiktningar varit
 fullständigt slutförda och tillika tillgripit protokollet
 utskrivna lämnade ing. Mattson fabriken i
 utskning med stationen - minst en god halvtimme
 före 3.57-tågets avgång från Eldris station (Joan-
värd!)

komst till Mora kl. 4.15 em.)

Da fabriken befinner sig pa blott 2 à 3 mil. från järn stationen måste ha givetvis ~~bara ha~~ ^{för så ett hänsyn} på ~~haft~~ ^{inget} försviket - ha ~~kommit~~ ^{kommit} med att resa ned med oavbrutna tåg.

Att oavbrutna intyg för alla delar överensstämmer med ~~avseende~~ ^{avseende} för ~~bevis~~ ^{bevis} att tåg på nida ad.

Edns Dec 7 Juli 1919

Förman

Förman Lars Falckens egentliga namn

Teckning

15702596
2288688
2288688

TELEGRAM.
KUNGL. TELEGRAFVERKET

Stockholm 302134 14 15/7 1919 11 10

Förman Falk
Tjärnfabriken Eldris

TELEFONERAT
15/7 1919

Efterfragan mig valigt ställe mora onsdag klockan tre

~~XXXX~~

Thomson

MUC

Vänersborg, den 20 Sept. 1921.

Bilaga 13

Käre Lars!

Har fått Lars brev för någon tid ~~sedan~~ sedan, men varit kort, så jag har inte kunnat besvara det förrän nu. Lars får ursäkta försämitet! Vill meddela Lars att jag kommer upp en någon av de närmaste dagarna, så får vi resonera om den saken och om mycket annat också. Vänta mig till Eldris antingen måndag eller tisdag 1.15-tåget.

Vad jag nu skulle vilja se Lars om vore att skicka iväg några prov på mig. Det skall vara två stycken dels ett ^{1:na} på ^{1:na} Pär-Terpentin dels ett på ^{1:na} Etna ^{1:na} tjära. Det allra enklaste vore kanske om Lars tog två stycken av de största provören (glasören) och sände dem i de utskänkta träbitarna med lock oavsett i en ^{papp} påse som prov utau förde, om vi ha kvar några sådana däruppe. Men jag väl Lars tog två ganska små flaskor och visa om dem med tråll eller något sådant och sända dem i en papplåda t.ex. som postpaket. Lars kan ju ta proverna om de flaskor som vi ha upptappade sedan. Tjären skall vara tekt Terpentinens ^{alla} bästa sort. Proven skall skickas till:

Fruen Sofus Lönnsees

Stockholm 6.

så fort som möjligt och som oväntadare kan Lars gärna sätta G. Thomson Eldris Tjölfabrik. Etiketter på flaskorna eller provören märkta så som jag skrivit här uppe.

J. Lars klara nog upp det bra tänker jag.

Vänligt hälsningar

i all hast

Gunnar Thomson